

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΙΑΝ. - ΦΕΒΡ. - ΜΑΡΤΙΟΣ 1989

ΑΡ. 80

“ΕΚΛΟΓΗ”

- Πρόληψη και αντιμετώπιση της εξάρτησης από φαρμακευτικές ουσίες
- Διεθνές Έτος Αιμοδοσίας: Η κοινωνική συμβολή του αιμοδότη

ε κ λ ο γ η

Θ Ε Μ Α Τ Ω Ν
Κ Ο Ι Ν Ω Ν Ι Κ Η Σ
Π Ρ Ο Ν Ο Ι Α Σ

ΕΚΛΟΓΗ

ΘΕΜΑΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Ιανουάριος - Φεβρουάριος - Μάρτιος 1989, Αρ. 80

Περιεχόμενα

ΑΣΠΑΣΙΑ ΚΑΛΟΥΤΣΗ - ΤΑΥΛΑΡΙΔΟΥ

**Η «Εκλογή» συμπλήρωσε 25 χρόνια:
Ένας σύντομος απολογισμός**

3

ΤΖΕΝΝΥ ΠΙΤΤΑΔΑΚΗ

**Παιδί και Αιμοδοσία
Μια ψυχολογική και εκπαιδευτική προσέγγιση**

7

RICHARD C. BAITHER

**Οικογενειακή θεραπεία σε έφηβους
χρήστες ναρκωτικών: Μια ανασκόπηση**

15

M. DUNCAN STANTON και συν.

**Η εξάρτηση από ηρωίνη σαν οικογενειακό φαινόμενο:
Ένα νέο εννοιολογικό μοντέλο**

21

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Το χασίς σαν ουσία εξάρτησης

43

ΕΙΔΙΚΗ ΣΤΗΛΗ

Η Πληροφορική στην Κοινωνική Εργασία

51

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

56

ENGLISH SUMMARY OF CONTENTS

62

Το χασίς σαν ουσία εξάρτησης Επιχειρήματα και απαντήσεις σχετικά με τη χασισο-φιλοσοφία που έχει αναπτυχθεί τον τελευταίο καιρό και στη χώρα μας

Ευάγγελος Παπαγεωργίου*

Στο άρθρο αυτό δεν επιχειρείται σε καμμία περίπτωση μια ολοκληρωμένη ανάπτυξη «περί του χασίς και της δράσης του». Απλά αναφέρονται διάφορα επιχειρήματα από αυτά που ακούγονται πιο συχνά στους διάφορους κύκλους χρήσεως της ουσίας αυτής και που σκοπό έχουν να αποδυναμώσουν το φόβο για τη χρήση του χασίς γενικώτερα. Σ' αυτά τὰ επιχειρήματα προσπαθώ να δώσω απαντήσεις, μια που η τοποθέτησή μου σαν ιατρού και ιδιαίτερα σαν ψυχιάτρου είναι χωρίς αμφιβολία *ενάντια* στη χρήση οποιασδήποτε ουσίας που αλλάζει τον ψυχισμό του ατόμου και, πολύ περισσότερο, του διακόπτει την επικοινωνία με την πραγματικότητα. Ακόμα θεωρώ απαραίτητο για όλους εμάς που είμαστε *ενάντια* στη χρήση τέτοιων ουσιών, να αυξήσουμε και να διαφοροποιήσουμε την επιχειρηματολογία μας, έτσι ώστε να έχουμε μεγαλύτερες δυνατότητες επηρεασμού ατόμων, που τα ίδια δεν έχουν ξεκαθαρίσει για τον εαυτό του τους κινδύνους από τη χρήση τοξικών ουσιών.

Επιχείρημα 1ο: «Το χασίσι δεν δημιουργεί εξάρτηση»

Το επιχείρημα αυτό δέν είναι τίποτε άλλο παρά μία συνειδητή ή ασυνειδητή — λόγω άγνοιας — παρεξήγηση. Εννοείται σαν εξάρτηση μόνο η σωματική εξάρτηση, η οποία και εμφανίζεται με τη μορφή του «στερητικού συνδρόμου» σε άλλες τοξικές ουσίες όπως είναι το οινόπνευμα, η ηρωίνη κ.λπ., παραβλέπεται όμως τελείως το πρόβλημα της *ψυχικής εξάρτησης*, το οποίο είναι και το βασικό πρόβλημα στη θεραπεία των εξαρτημένων ασθενών, είτε αλκοολικοί είναι αυτοί, είτε τοξικομανείς. Ακόμα και για τις ουσίες οι οποίες κάνουν έντονη σωματική εξάρτηση, π.χ. μορφίνη, ηρωίνη κ.λπ., η αντιμετώπιση της εξάρτησης αυτής δεν διαρκεί παρά ορισμένες μέρες (5-10), έτσι όμως δεν λύνεται το πρόβλημα της ψυχικής εξάρτησης το οποίον έχει ανάγκη μιας μακροχρόνιας θεραπείας. Το *βασικό πρόβλημα όλων των ουσιών που δημιουργούν εξάρτηση είναι η ψυχική σύνδεση με την ουσία και όχι η σωματική*. Το χασίσι μάλιστα έχει έντονη ψυχική δράση και γι' αυτό άλλωστε και χρησιμοποιείται. Η ψυχική σύνδεση με το χασίσι θεωρείται από πολλούς ότι είναι εντονότερη από αυτή της ηρωίνης ή άλλων «ναρκωτικών», γιατί δεν συνδέεται και με τους φόβους του συνδρόμου στέρησης που για πολλούς εξαρτημένους ασθενείς είναι αρκετά επώδυνο· έτσι κάθε χρήστης χασίς έχει τη φαντασία ότι μπορεί να «το κόψει» όποτε θέλει, χωρίς τη βοήθεια κανενός. Με την ίδια φαντασία του «όποτε θέλω το κόβω», καπνίζουν άλλοι τα τσιγάρα τους μέχρι να πεθάνουν.

* Ο Ε. Παπαγεωργίου είναι ψυχίατρος

Επιχείρημα 2ο: «Ναι, αλλά το χασίς δεν κάνει κακό στην καρδιά ή στα αγγεία κ.λπ., όπως κάνει για παράδειγμα το τσιγάρο ή το οινόπνευμα»

Η αλήθεια είναι ότι ακόμα δεν έχουμε ενδείξεις για οργανικές βλάβες σε ανθρώπους μετά κατανάλωση χασίς. Εδώ παραβλέπεται όμως το γεγονός ότι ο καπνός καπνίζεται εδώ και 400 περίπου χρόνια στην Ευρώπη και ότι μόλις τις τελευταίες δεκαετίες κατορθώθηκε να αποδειχθεί η τοξικότητά του σε διάφορα όργανα του σώματος. Μην ξεχνάμε ότι και ο καπνός κάπως έτσι καθιερώθηκε στην Ευρώπη, με επιχειρήματα του τύπου, ότι δημιουργεί διαύγεια πνεύματος δρώντας στους... «χυμούς του εγκεφάλου» κ.λπ. Ίσως είναι και αλήθεια αυτό το οποίο έγραψε και κάποιος ερευνητής, ότι δηλαδή εάν δεν θεωρούσαμε απόλυτα φυσιολογικό το να περιτυλίγουμε τα ξεραμένα φύλλα ενός φυτού με ένα κομμάτι χαρτί, να το ανάβουμε, να εισπνέουμε τον δηλητηριώδη καπνό στα πνευμόνια μας και να τον εκπνέουμε δηλητηριάζοντας έτσι και τον αέρα των διπλανών μας, τότε ίσως νά μην είχαμε το σημερινό πρόβλημα με το χασίς.

Εκτός όμως από αυτό, και μια και το τσιγάρο είναι πια πραγματικότητα, συγκρίσεις αυτού του είδους είναι ιδιαίτερα επικίνδυνες. Παρ' όλο ότι σε πειραματόζωα έχουν παρατηρηθεί αλλοιώσεις από το συκώτι, τα νεφρά και τα κύτταρα του εγκεφάλου, το πρόβλημα της βλαβερής δράσης του χασίς βρίσκεται στη δράση του πάνω στον ψυχικό κόσμο του χρήστη. Εκτός από τις ψυχωτικές καταστάσεις, οι οποίες εμφανίζονται καμιά φορά και μετά από μία απλή χρήση χασίς, είναι κι οι χρόνιες ψυχώσεις του τύπου της σχιζοφρένειας οι οποίες δεν θα πρέπει να ξεχνιούνται. Εξάλλου υπάρχει και η λεγόμενη «χασισική άνοια», η αποβλάκωση δηλαδή του χρόνιου χρήστη του χασίς η οποία παρατηρείται κυρίως σε χώρες της ανατολής όπου οι χρόνιοι χασισοπότες υπερτερούν σε αριθμό. Προσωπικά βλέπω τον κυριώτερο κίνδυνο στην «άτυπη αντίδραση» του ατόμου κατά το κάπνισμα του χασίς ή της μαριχουάνα. Η «άτυπη αντίδραση» μπορεί να παρουσιαστεί και σε άτομα τα οποία κάνουν χρήση χασίς επί μακρό χρονικό διάστημα και συνίσταται από διαταραχές της ψυχικής λειτουργίας οι οποίες μοιάζουν με αυτές της σχιζοφρένειας και οι οποίες μπορούν να έχουν ιδιαίτερα επώδυνα αποτελέσματα για τον χρήστη, μια και διακόπτεται ουσιαστικά η επαφή με το περιβάλλον του. Κάτι παρόμοιο μπορεί να συμβεί και μετά χρήση LSD ή άλλων ψυχεδελικών. Φανταζόσαστε φυσικά τι επιπτώσεις μπορεί να έχει το κάπνισμα του χασίς κατά την οδήγηση ή κατά την εκτέλεση μιας κάποιας επικίνδυνης εργασίας.

Θα ήθελα όμως να τελειώσω την απάντησή μου με μια παρατήρηση για τη δράση του χασίς στον ψυχικό κόσμο του νέου. Το χασίς πολύ περισσότερο από το τσιγάρο ή το οινόπνευμα χρησιμοποιείται από τα νέα παιδιά για την επίτευξη μιας εσωτερικής ψυχικής ικανοποίησης. Η δράση αυτή χρησιμοποιείται κυρίως για το ξεπέραςμα ενδοψυχικών προβλημάτων τα οποία παρουσιάζονται ιδιαίτερα στην εφηβική ηλικία, προβλημάτων τα οποία έχουν σχέση τόσο με τον επαγγελματικό προσανατολισμό όσο και με τις σχέσεις με το άλλο φύλο, με την ανάγκη για λήψη αποφάσεων, για ανάληψη ευθυνών κ.λπ. Το ξεπέραςμα της ενδοψυχικής έντασης, την οποία δημιουργούν τα προβλήματα αυτά, με τη χρήση του χασίς εθίζει το νέο άτομο σε έναν τρόπο παθητικής λύσεως των ενδοψυχικών του προβλημάτων, αντί της ενεργητικής αντιπαράθεσής του με αυτά, εμποδίζοντας έτσι την ωρίμανσή του. Ενώ δηλαδή το οινόπνευμα μπορεί να αποβλακώσει κάποιον, το χασίς εμποδίζει την ωρίμανσή του αυτή καθ' εαυτή.

Επιχείρημα 3ο: «Το οινόπνευμα είναι πολύ πιο επικίνδυνο, αλλά παρ' όλα αυτά, δεν απαγορεύεται»

Κανείς δεν είπε ότι το οινόπνευμα δεν είναι επικίνδυνο. Τα εκατομμύρια των αλκοολικών σ' όλο τον κόσμο, οι θάνατοι από το συκώτι, την καρδιά, το πάγκρεας λόγω της κατάχρησης του οινοπνεύματος, τα οδικά δυστυχήματα τα οφειλόμενα σ' αυτό δέν αφήνουν περιθώρια συζήτησης για το αν το οινόπνευμα είναι επικίνδυνο ή όχι. Είναι όμως αυτό αρκετός λόγος για να δημιουργήσουμε την ίδια, έστω και μικρότερη σε έκταση, κατάσταση με άλλη μια ουσία όπως το χασίς; Υπάρχουν όμως και άλλα επιχειρήματα τα οποία δεν θα πρέπει να ξεχαστούν.

— Το οινόπνευμα είναι γνωστό από τα πρώτα χρόνια του δυτικού πολιτισμού, όπως είναι το ίδιο γνωστό το χασίς σε χώρες της ανατολής ή τα «ιερά μανιτάρια» των Αζτζέκων στο Μεξικό και τα φύλλα της κόκα στο Περού. Το οινόπνευμα δηλαδή αποτελεί στοιχείο του δυτικού πολιτισμού, γι' αυτό και η θεοποίησή του στους αρχαίους χρόνους. Το ότι η χρήση του δεν είναι δυνατόν να απαγορευθεί δείχνουν τα αποτελέσματα της ποτοαπαγόρευσης στις ΗΠΑ όπως και τα περιοριστικά μέτρα στις ανατολικές χώρες.

— Επειδή ακριβώς το οινόπνευμα αποτελεί στοιχείο του πολιτισμού μας έχει τους κανόνες χρήσης του και για τη συντριπτική πλειοψηφία του κόσμου αποτελεί ένα συμπλήρωμα στην τροφή του ή μια κάποια γευστική απόλαυση. Δεν καταναλίσκεται δηλαδή με μόνο σκοπό την αλκοολική μέθη ή τέλος πάντων την αλλαγή της ψυχικής διάθεσης. Σε αντίθεση, το χασίς δεν υπόκειται — μιλάμε για τη δυτική κοινωνία — σε κανόνες χρήσης και μοναδικός σκοπός του χρήστη είναι η χασισική μέθη ή τουλάχιστον η αλλαγή της ψυχικής διάθεσης. Αφού το οινόπνευμα, παρ' όλους τους κανόνες που διέπουν τη χρήση του, κανόνες δεμένους με ήθη και έθιμα από αρχαιοτάτων χρόνων, μας δημιουργεί σήμερα, με την εμπορικοποίησή του, διαφήμιση κ.λπ., τόσα προβλήματα, φαντασθείτε τί πρόκειται να γίνει αν αφεθεί ελεύθερη μία ουσία έστω παρόμοιας δράσης η οποία μοναδικό σκοπό χρήσης έχει αυτό ακριβώς το πιο δυσάρεστο αποτέλεσμα της χρήσεως του οινοπνεύματος, τη μέθη.

— Αλλά και το επικίνδυνο ή όχι είναι δύσκολο να μετρηθεί έτσι απλά. Στο οινόπνευμα η δράση του για κάθε άτομο είναι λίγο πολύ γνωστή και αναμενόμενη. Άλλος γίνεται πιο εύθυμος, άλλος στεναχωριέται, άλλος πέφτει για ύπνο κ.λπ. Στο χασίς η δράση ποτέ δεν είναι δυνατό να προβλεφθεί και η πιθανότητα της «άτυπης αντίδρασης» παραμένει για το χρήστη πάντα ανοικτή.

Επιχείρημα 4ο: «Αλλά αυτό ακριβώς που απαγορεύεται είναι αυτό που αυξάνει και την περιέργεια»

Μα δεν υπάρχει κοινωνία στην οποία να μην υπάρχουν περιορισμοί ή απαγορεύσεις: μία από τις απαγορεύσεις είναι και αυτή. *Να επιτρέψουμε το χασίς; για ποιό λόγο; ποιά κοινωνική ανάγκη θα μας καλύψει; για τι και πού κάνει το χασίς καλό; ποιός το έχει ανάγκη;*

Οποσδήποτε υπάρχουν άτομα, ιδιαίτερα νέα παιδιά για τα οποία το να κάνουν κάτι το απαγορευμένο σημαίνει και διαφοροποίηση απέναντι σε κάτι άλλο. Αλλά άμα τους επιτρέψουμε τη χρήση του χασίς δεν τους λύσαμε και το προσωπικό τους πρόβλημα. Αυτά τα άτομα τα οποία αναζητούν στο χασίς την ηδονή της γεύσης του απαγορευμένου καρπού, την ηδονή αυτή θα την αναζητήσουν κάπου αλλού και «δόξα τω Θεώ» οι ίδιοι οι οποίοι θα τους προμηθεύουν σήμερα το χασίς, αύριο θα τους προμηθεύουν την ηρωίνη. Ήδη το κάνουν...

Επιχείρημα 5ο: «Ναι, αλλά τοποθετώντας το χασίς δίπλα στα άλλα σκληρά ναρκωτικά δεν σπρώχνουμε το νέο πιο κοντά σ' αυτά;»

Αυτό από πρώτη όψη φαίνεται να ισχύει αλλά είναι φαντασία να πιστεύει κανείς ότι με τη νομιμοποίηση του χασίς, ή τέλος πάντων την ανοχή απέναντί του, θα έχουμε να κερδίσουμε τίποτα. Αποτέλεσμα της νομιμοποίησης θα ήταν, το πιθανότερο, η δημιουργία ενός πλήθους νέων χρηστών του χασίς, οι οποίοι τώρα από τον κάποιο φόβο τους απέναντι σε κάτι παράνομο δεν έρχονται σε επαφή μαζί του. Το πλήθος αυτό θα δημιουργούσε και μια νέα στρατιά εξαρτημένων ατόμων. Ακόμα και η πολιτική των εμπορών ναρκωτικών δεν θα άλλαζε, να πλησιάζουν δηλαδή μόνο τους χασισοπότες για να τους πλασάρουν ηρωίνη και όχι τους αλκοολικούς. Το πείραμα της Ολλανδίας, με τον χωρισμό των «ναρκωτικών» σε «σκληρά και όχι» απέδειξε ακριβώς τη λανθασμένη αυτή τοποθέτηση. Η σχετική ανοχή και μη τιμωρία των κατόχων χασίς, μέχρι μιας ορισμένης ποσότητας, οδήγησε το λαθρεμπόριο των ναρκωτικών σε πραγματική άνθιση και μετέβαλε το Άμστερνταμ στον μεγαλύτερο «τεκέ» της Ευρώπης.

Επιχείρημα 6ο: «Ο ενήλικος πολίτης δεν χρειάζεται καθοδήγηση ή προφύλαξη από το κράτος· θα πρέπει να μπορεί να είναι ελεύθερος να αποφασίσει αν θέλει να καπνίσει χασίς ή ηρωίνη»

Το επιχείρημα αυτό δεν έχει φυσικά σχέση με την πραγματικότητα. Αν έφθανε η απλή πληροφόρηση για τους διάφορους κινδύνους της ζωής, δεν θα χρειαζόμασταν ούτε νόμους, ούτε ελέγχους, ούτε τιμωρίες, ούτε καν οι προφυλακτικές νησίδες στους δρόμους και τα τραίνα θα ήταν απαραίτητες. Δηλαδή μία ουτοπία...

Εδώ, στα χρόνια που ζούμε, το κράτος δεν θα πρέπει μόνο αλλά έχει και υποχρέωση να προφυλάξει τους πολίτες του και εννοώ τους ενήλικους, από την χειραγώγηση της διαφήμισης και την χωρίς όρια κατανάλωση αγαθών με επικίνδυνες γι' αυτούς συνέπειες. Φανταζόσαστε τι θα δημιουργούσε η διαφημιστική βιομηχανία μετά μια απλή νομιμοποίηση του χασίς; Εδώ με τα τσιγάρα μας έχουν αλλοτριώσει σε τέτοιο βαθμό που αναγκάζεται το κράτος να επέμβει. Για ποιόν ενήλικα μιλάμε; Αυτόν που περιμένει ακόμα και το πώς θα ντυθεί, τι θα φάει και ποιό κινηματογραφικό ή θεατρικό έργο θα δει; ακόμα καμιά φορά και το βιβλίο που θα διαβάσει, του το κανονίζουν άλλοι... ανάλογα με το κύμα της μόδας! Αυτόν που δεν έχει τη δύναμη να μην καπνίσει ούτε μπροστά στο μικρό παιδί του; Αυτόν που όταν το παιδάκι του θα του ζητήσει και αυτό ένα τσιγάρο θα του απαντήσει με το επιχείρημα της μνημειώδους βλακείας του... «περίμενε να μεγαλώσεις πρώτα»..., προσφέροντάς του έτσι αυτό το απαράδεκτο κριτήριο για την ενηλικίωσή του; γιατί ποιό παιδί δεν βιάζεται να μεγαλώσει;

Εδώ ίσως θα πρέπει να αναρωτηθούμε για την εικόνα που παρουσιάζουν όλοι αυτοί, που με ένα τσιγάρο στο στόμα προσπαθούν να μας πείσουν για το δικαίωμα της ελευθερίας του ατόμου να κάνει την οποιαδήποτε χρήση τοξικών ουσιών. Εδώ η «ελευθερία» χάνει πια την έννοιά της αφού γίνεται από «ελεύθερος από» σε «ελεύθερος για» και μάλιστα ελεύθερος για κάτι που πιθανό να σε κάνει σκλάβο του!

Αλλά καλά οι ενήλικες· με τα παιδιά, τους εφήβους, τι γίνεται; Αυτά πώς θα προστατευθούν; με τα ίδια βλακώδη επιχειρήματα «θα καπνίσεις όταν μεγαλώσεις»; Αυτοί οι ίδιοι οι εξαρτημένοι γονιοί, που μάχονται για την «ελευθερία» των παιδιών να καπνίζουν στην ώρα του μαθήματος, όχι φυσικά για να λυθεί το πρόβλημα των

παιδιών αλλά για να απαλύνεται η δική τους συνειδησιακή σύγκρουση. «Αν η κοινωνία είναι όλη έτσι... τότε είμαι και εγώ φυσιολογικός». Ήδη όποιον δεν καπνίζει τον κυττάμε με... μισό μάτι, μιας και έχει αυτός κάποιο πρόβλημα! Οι... «ελεύθεροι» ενήλικες διατηρούν και μάχονται για τα δικαιώματά τους να καπνίζουν όπου και όποτε αυτοί θέλουν!

Αλλά παρ' όλα αυτά, το κυριώτερο πρόβλημα δεν θα ήταν οι ενήλικες αλλά τα παιδιά, όλοι αυτοί οι νέοι και νέες οι οποίοι αγοράζοντας το πακέτο με το χασίσι από το περίπτερο θα ένιωθαν να ωριμάζουν μέσα στη χασισική τους μέθη.

Επιχείρημα 7ο: «Η νομιμοποίηση όμως του χασίσις θα το έπαιρνε απ' τα χέρια των παράνομων εμπόρων και ίσως να περιορίζε την εγκληματικότητα»

Όλα αυτά τα επιχειρήματα είναι ελκυστικά γιατί φαίνονται να κρύβουν μια κάποια αλήθεια. Είναι γελασμένος όμως όποιος νομίζει ότι η νομιμοποίηση ενός «ναρκωτικού» θα αποδυναμώνει τις συμμορίες που κρύβονται από πίσω. Όποιος πιστεύει κάτι τέτοιο, δεν θα έχει πιθανώς ιδέα για την οργάνωση των συμμοριών αυτών. Αν χάνανε τα κέρδη τους από το χασίσις, θα ρίχνανε πολύ γρήγορα στην αγορά κάτι άλλο. Αυτό που κάνουν αυτή τη στιγμή και στην Ευρώπη. Επειδή «έπεσε» πολύ ηρωίνη στην αγορά και έτσι φθάνηνε η τιμή της, ρίξανε κοκαΐνη η οποία φαίνεται να τους αποφέρει προς στιγμή μεγαλύτερα κέρδη.

Οι διασυνδέσεις στο κύκλωμα των ναρκωτικών θα πρέπει να ξεπερνούν την ανθρώπινη φαντασία. Αυτό το οποίο δεν έχουν καταλάβει όλα αυτά τα νέα παιδιά, που μέσα στα πλαίσια μιας αόριστης αμφισβήτησης και κριτικής τοποθέτησης απέναντι στη «κοινωνία των μεγάλων», κάνουν χρήση χασίσις, είναι ότι πρώτα αυτά είναι οι καλύτεροι πελάτες της μεγαλύτερης πολυεθνικής εταιρείας του κόσμου και πρώτα αυτά, με τη χρήση των ναρκωτικών, συντηρούν τη χειρότερη ικανότητα της κοινωνίας που κατηγορούν, να κάνει δηλαδή εμπόριο και να κερδοσκοπεί σε βάρος των πολιτών της.

Η μερική νομιμοποίηση του χασίσις δεν θα οδηγούσε πουθενά· ή όλα ή τίποτα, αλλά αλοίμονο αν ανοίξουν έτσι οι ασκοί του Αιόλου.

Επιχείρημα 8ο: «Πολλοί πιστεύουν όμως ότι το χασίσις, ή και άλλα ναρκωτικά, αυξάνουν την πνευματική ικανότητα και δημιουργία»

Αυτό φυσικά θα ισοδυναμούσε με το «δώστε χασίσι στα παιδιά για να γίνουν πιο έξυπνα!!!». Είναι ίσως το πιο χοντροκομμένο ψευδές επιχειρήμα της χασισικής ιδεολογίας. Παραβλέπεται τελείως η αντικειμενική δράση του χασίσις και θεωρείται σαν κριτήριο η αλλαγή της ψυχικής διάθεσης του χρήστη ο οποίος μόνο κάτω από τη δράση του «ναρκωτικού» αισθάνεται να βγαίνει από το ψυχικό και πνευματικό του τέλμα. Είναι γεγονός και δεν μπορεί να το παραβλέψει κανείς, ότι πολλοί μεγάλοι, με όλη τη σημασία της λέξης, πνευματικοί άνθρωποι έκαναν χρήση διαφόρων ναρκωτικών και πολλοί από αυτούς πέρασαν και στο στάδιο της χρόνιας εξάρτησης. Δεν μπορεί όμως να αγνοήσει κανείς το γεγονός ότι η συντριπτική πλειοψηφία των πραγματικά μεγάλων πνευματικών ανθρώπων δεν είχε την ανάγκη της «πνευματικής πατερίτσας» του ναρκωτικού για τη δημιουργία του έργου τους. Ακόμα όμως και σ' αυτούς που κάναν ή κάνουν χρήση ναρκωτικών, το πραγματικό τους έργο δεν είναι αποτέλεσμα της δράσης του ναρκωτικού, αλλά της πνευματικής τους ικανότητας, και κανείς δεν είπε ότι οι «έξυπνοι» δεν έχουν και αυτοί εσωτερικά προβλήματα τα οποία «θε-

ραπεύουν» ίσως με αυτόν τον τρόπο: Εξάλλου αν προσέξουμε την πορεία των ανθρώπων αυτών θα παρατηρήσουμε ότι όσο αυξανόταν σε διάρκεια και ποσότητα η χρήση των ναρκωτικών τόσο μειωνόταν το πνευματικό τους έργο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ο R. W. Fassbinder, ίσως ο πιο γνωστός γερμανός σκηνοθέτης των νεότερων χρόνων και «παιδί θαύμα» της γερμανικής σκηνής. Σε ηλικία μόνο 23-24 χρονών κάνει 7 ταινίες κινηματογράφου, παίζει 7 διαφορετικούς ρόλους και σκηνοθετεί 6 θεατρικά έργα. Αρχίζοντας με το χασίς, διάφορα χάπια και αλκοόλ, φθάνει στα 29 του χρόνια στην κοκαΐνη. Το τελευταίο έργο που ετοίμαζε ήταν ακριβώς το ρομάντζο του Pittigrilli, «η κοκαΐνη». Ένα έργο, όπως είπε σε μία συνέντευξή του ο ίδιος, «το οποίο δεν είναι υπέρ ή κατά των ναρκωτικών αλλά θέλει να πει κάτι γι' αυτά και για έναν άνθρωπο ο οποίος αποφασίζει *ελεύθερα* για τη χρήση τους, με *πλήρη συνείδηση* ότι ίσως έτσι συντομεύσει λίγο τη ζωή του, αλλά την κάνει οπωσδήποτε "εντονότερη"». Ο Fassbinder δεν πρόλαβε να γυρίσει το έργο αυτό, πέθανε 36 χρονών μετά από μία υπερβολική δόση κοκαΐνης. Το ερώτημα φυσικά θα μείνει αναπάντητο, πόσο *ελεύθερα* και με *πλήρη συνείδηση* ήταν σε θέση να αποφασίσει μέσα στην εξάρτησή του. Τέτοια παραδείγματα θα μπορούσε να αναφέρει κανείς δεκάδες.

Μπορεί να υπάρχουν, και υπάρχουν, πολλά άτομα τα οποία κάνουν τακτική και ελεγχόμενη χρήση ναρκωτικών αλλά συνήθως νικητής είναι το ναρκωτικό και κερδισμένος από τη χρήση του μόνον ο λαθρέμπορος.

Επιχείρημα 9ο: «Ναι, αλλά το χασίς δεν οδηγεί οπωσδήποτε στην ηρωίνη ή άλλα ναρκωτικά»

Μπορεί να το δει κανείς και έτσι. Φυσικά δεν θα γίνει κάθε ένας χρήστης χασίς χρόνια εξαρτημένος ή ηρωινομανής. Οι περισσότεροι δοκιμάζουν μερικές φορές ή καπνίζουν που και που ένα τσιγάρο, και αυτό είναι όλο. Από την άλλη πλευρά όμως το 99% των ηρωινομανών ξεκίνησε από το χασίς και άλλα «ελαφρά ναρκωτικά». Εξάλλου εδώ θα ήθελα να προσθέσω ότι ένα από τα κυριότερα προβλήματα στην όλη υπόθεση, είναι και η ανάγκη του ατόμου για εξάρτηση. Η ανάγκη αυτή εκδηλώνεται έτσι και αλλιώς και με άλλες μορφές. Όπου δεν υπάρχει χασίς, υπάρχει το οινόπνευμα, τα χάπια κ.λπ. Το πρόβλημα με το χασίς είναι ότι επειδή ακριβώς δρα έντονα στον ψυχικό κόσμο του ανθρώπου, η σύνδεσή του με αυτόν είναι έντονη και κατ' ακολουθία η εξάρτηση από αυτό ευκολότερη. Υπάρχει το τσιγάρο, υπάρχει το οινόπνευμα, έχουμε και τα χάπια, πού βρίσκεται ο λόγος να προσθέσουμε και άλλα δεινά στην πλάτη μας.

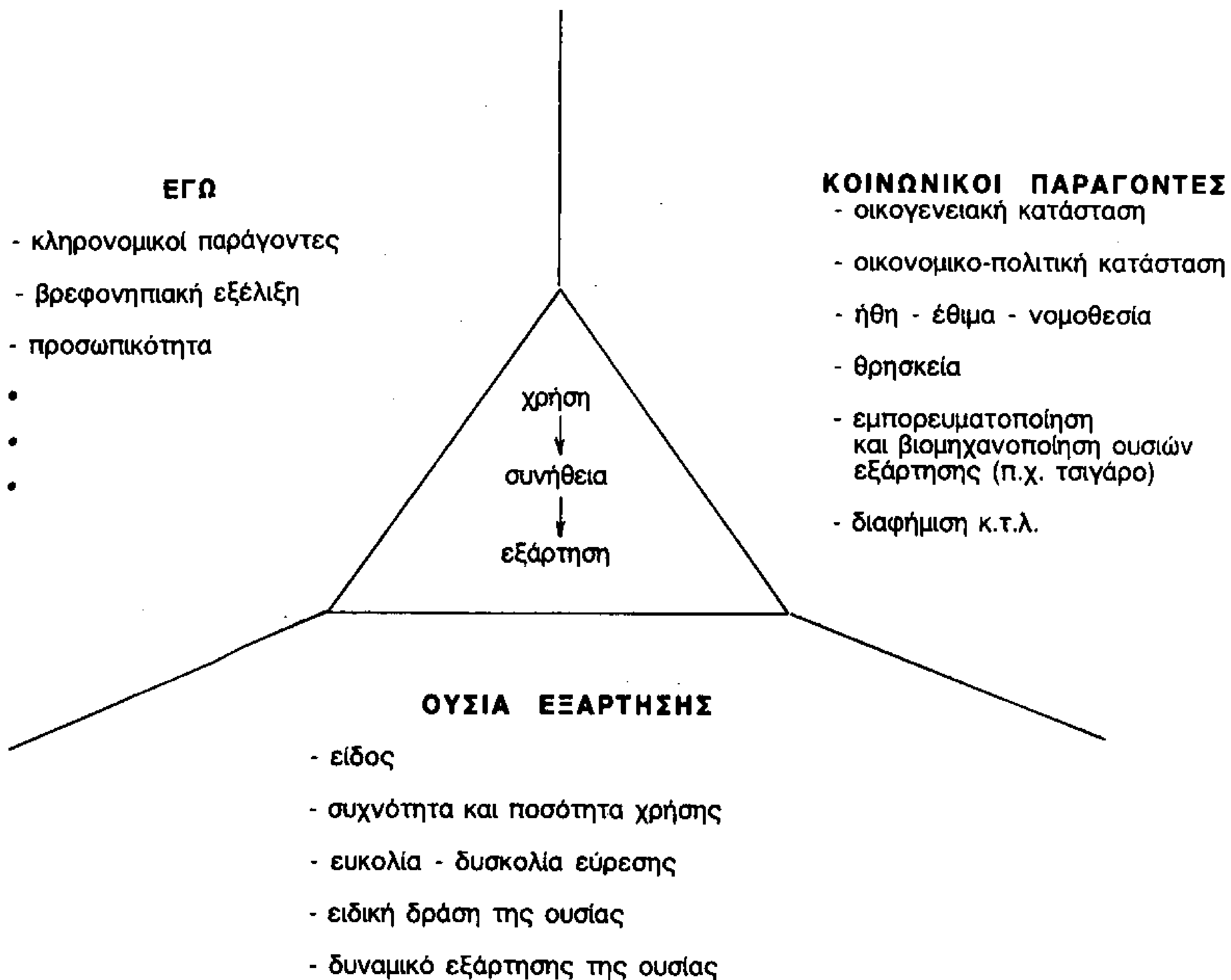
Τελευταία ερώτηση: «Πού οφείλεται η ξαφνική διάδοση των ναρκωτικών στη χώρα μας»;

Το ερώτημα είναι δύσκολο να απαντηθεί σε λίγες γραμμές. Ναρκωτικά πάντα υπήρχαν στη χώρα μας· μόνο που τον τελευταίο καιρό αρχίσαμε να μιλάμε γι' αυτά επειδή ξέφυγαν από τα στενά όρια του υπόκοσμου και των «χασικλήδων» και μπήκαν στα σχολεία, στα μπαράκια, στα σπίτια μας. Το φαινόμενο είναι αρκετά πολύπλοκο και οπωσδήποτε πολυαιτιολογικό. Στοιχεία της προσωπικότητας, αλλά και του κοινωνικού περιβάλλοντος και φυσικά η ύπαρξη του ναρκωτικού και η εύκολη σχετικά απόκτησή του παίζουν ιδιαίτερο ρόλο στην «ξαφνική» αυτή διάδοσή τους.

Είναι, θα έλεγα, μια εξέλιξη της δυτικής κοινωνίας στην οποία δεν θα μπορούσαμε να μείνουμε πίσω. Είναι γνωστή η μανία του Έλληνα για την εισαγωγή των διαφόρων «αγαθών» από την Ευρώπη. Έτσι μαζί με αυτά άρχισε να εισάγει και νέες

συνήθειες: τα μπαράκια, οι ρυβ, η ποτοκουλτούρα, τα «απεριτίφ» και τα «long drinks» ήρθαν να τον «εκσυγχρονίσουν», το έδαφος έγινε πρόσφορο, πώς θα μπορούσε να μείνει πίσω στη χασισοϊδεολογία; Η Ελλάδα προσφέρεται πια σαν αγορά στην πολυεθνική που λέγαμε. Κατά τη γνώμη μου, αυτό το γενικότερο φαινόμενο της μόδας και του μιμητισμού είναι και το καταστρεπτικό στη δική μας περίπτωση. Μη έχοντας τη δυνατότητα να δημιουργήσουμε κάτι δικό μας, καταφεύγουμε στις «εισαγωγές» και τις άθλιες απομιμήσεις. Από το μπλουζάκι που θα φορέσουμε μέχρι το κρασί που θα πιούμε, από τους «αναρχικούς» μέχρι τους «χούλιγκανς» μιμούμαστε τους ξένους. Φυσικά δεν θέλω να απλουστεύσω το φαινόμενο και να το παρουσιάσω μόνο σαν «μοδίτικο». Δυστυχώς έχει σχέση και με την όλη ιστορικοπολιτική και πολιτιστική εξέλιξη των τελευταίων χρόνων και πολύ φοβάμαι ότι δεν είναι πια αναστρέψιμο. Δεν είναι δηλαδή μόδα που θα περάσει. Τα ναρκωτικά ίσως να πάψουν να ασκούν τη γοητεία τους μετά μερικά χρόνια και ίσως παραμείνουν σαν χαρακτηριστικό στοιχείο μας περιθωριακής κουλτούρας. Αυτό που φαίνεται όμως να ριζώνει είναι η «ποτοκουλτούρα» και είμαι σχεδόν βέβαιος ότι σε 5-10 χρόνια, τόσο χρειάζεται συνήθως για να αναπτυχθεί η αλκοολική εξάρτηση, θα μετράμε και μεις τους αλκοολικούς μας, σε εξαψήφιους αριθμούς.

ΣΧΗΜΑ 1

Γενικότερα πιστεύεται ότι, το πέρασμα από τη χρήση μιας ουσίας στην κατάχρηση και τη χρόνια εξάρτηση από αυτήν, προϋποθέτει ή επιρρεάζεται από στοιχεία που ανήκουν βασικά σε τρεις παράγοντες, το *εγώ* (δηλαδή τη δομή της προσωπικότητας του χρήστη), το *κοινωνικό περιβάλλον* και το *είδος της ουσίας*, όπως φαίνεται και στο σχήμα 1. Η τριαδική αυτή σχέση που, με μιά πρώτη ματιά, φαίνεται μάλλον απλή, είναι ιδιαίτερα πολύπλοκη και φυσικά γίνεται πολυπλοκότερη αν θυμηθούμε ότι στο ΕΓΩ του χρήστη, υπάρχουν τα ατομικά ασυνείδητα στοιχεία της προσωπικότητάς του.

Στην περίπτωση της παθολογικής εξάρτησης-ασθένειας έχουμε να κάνουμε με ένα φαινόμενο που αναπτύσσεται μέσα στα πλαίσια της τριαδικής αλληλεπίδρασης, μεταξύ εγώ, ουσίας εξάρτησης και κοινωνικής πραγματικότητας.

Στον ακόλουθο πίνακα βρίσκονται οι τρεις βασικές ομάδες πληθυσμού που παρουσιάζουν παθολογική εξάρτηση από κάποια τοξική ουσία, το «σύννηθες» βασικό πρόβλημα κάθε ομάδας και ο στόχος τον οποίο θα έπρεπε να έχει μια θεραπευτική προσπάθεια. Οποσδήποτε οι ομάδες αυτές χρειάζονται στην πράξη μια μεγαλύτερη διαφοροποίηση.

ΠΙΝΑΚΑΣ

Ομάδες εξαρτημένων ασθενών	Βασικό πρόβλημα	Θεραπευτικός στόχος
1. Εφηβοι και νέοι εξαρτημένοι	Ανώριμη προσωπικότητα	Ανάπτυξη ικανότητας ώριμης αντιπαράθεσης με τη ζωή
2. Ενήλικες εξαρτημένοι	Υπαρξη προβλημάτων που δρουν σαν εκλυτικοί παράγοντες	Ανεύρεση νέων τρόπων συμπεριφοράς και λύσης προβλημάτων
3. Εξαρτημένοι με έντονα στοιχεία της μακροχρόνιας χρήσης μίας τοξικής ουσίας	Απώλεια ικανότητας ανάπτυξης μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου	Κοινωνικοθεραπευτικά μέτρα με προστατευτικό χαρακτήρα